

MOLNÁR CSIKÓS László

Újvidéki Egyetem, Bölcsészettudományi Kar
Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék
Újvidék
mcsikos@gmail.com

A MAGYAR NYELV AREÁLIS EURÓPAISÁGA

Areal Europeanness of the Hungarian Language

Arealni evropeizam mađarskog jezika

A magyar nyelv beszélőközössége a honfoglalással indoeurópai nyelvű népek közé került. Ahhoz, hogy a magyar nyelv fennmaradjon, idomulnia kellett az indoeurópai nyelvekhez. Tömegesen vett át latin, német és szláv szavakat. Nemcsak az indoeurópai nyelvek hatottak a magyarra, hanem a magyar is hatott rájuk. Különösen erős magyar hatás érte a bunyevác és a ruszin nyelvet. A magyar nyelv areális tipológiai szempontból a dunai nyelvsvövetség tagjai közé sorolható, az indoeurópai nyelvekkel való folytonos kapcsolata nyomán formálta arculatát. A magyar nyelv rendszerében sajátos módon ötvöződnek a hagyományos elemek és az indoeurópai minták. Indoeurópainak számít a jelzői értékű hátravetett határozó és a jelzőt helyettesítő vonatkozó mondat. A jövő idő kifejezésére használt körülírásos forma, illetve a ható igealak helyettesítése a tud ige és a főnévi igenév kapcsolatával szintén indoeurópai hatásról tanúskodik. A magyar nyelvnek és az indoeurópai nyelveknek a kapcsolatát az is befolyásolta, hogy az évszázadok során a magyar nyelvet sok asszimilálódott német és szláv sajátította el. A magyar nyelv szerkezetét ért indoeurópai hatások nem voltak olyan mérvűek, hogy miattuk ez a nyelv indoeurópaivá vált volna.

Kulcsszavak: areális nyelvészet, magyar nyelv, indoeurópai nyelvek, lexikális elemek, nyelvi szerkezet.

A magyar nyelv századai

A magyar nyelv életének alakulását nagymértékben befolyásolta az, hogy beszélőközössége a X. (vagy már a VII. században, ha elfogadjuk a kettős honfoglalás hipotézisét) Közép-Európába került. A honfoglalással ugyanis a finnugor nyelvet használó nép indoeurópai nyelvű népek közé ékelődött (László

1978). Mivel elszakadt rokonaitól, kulturálisan európaivá kezdett válni: „A magyar nyelv [...] távolra és hosszú ideje elszakadván rokonaitól, csak saját erejére, régi emlékeire és nyelvjárásaira volt utalva. A magyar [...] európai nyelv nemcsak azért, mert történelme folyamán bizonyíthatóan mindig Európában beszéltek, hanem azért is, mert ezer év óta bekapcsolódott az európai kulturális közösségbe, és azóta sem szakadt ki belőle” (Kálmán 1981, 136).

A magyar nyelv fennmaradását a magyar népnek köszönhetjük – mondja Győrffy István –, mert a felsőbb társadalmi réteg többször hűtlen lett hozzá. A honfoglaláskor még az úr is, a köznép is csak magyarul beszélt. A nyugati kereszténység felvétele után azonban az egyház nyelve, a latin a felsőbb társadalmi rétegben lassan tért hódított... Vegyesházbeli királyaink idején a műveltek egymás közt többnyire latinul beszéltek, a magyar nyelv pedig a hagyományörző réteg, a nép körében maradt meg. Valahányszor nagy nemzeti veszedelem fenyegette a magyarságot, ösztönösen mindig hagyományaiába menekült (Győrffy 1939, 11).

A magyar államnak és a magyarországi tudományosságnak a nyelve nyolc évszázadig az indoeurópai latin volt. A magyar nyelv csak a XIX. század derekára kapott hivatalos státust abban az országban, amelyet beszélői hoztak létre.

A magyarul beszélők más (többnyire szláv és német) nyelvűek környezetében éltek, és ez nyelvszokásaikra, szóhasználatukra nagy hatással volt. Az indoeurópai nyelveknek különösen a lexikális hatása a szembetűnő. A magyar nyelvbe összesen 900 latin jövevényszó került, vannak köztük köznyelvek, népnyelvek és szaknyelvek. Nyilván a köznyelvek a legismertebbek. Ilyen teljesen meghonosodott, a magyar köznyelv részévé vált latin eredetű szavak például a következők: bacilus, cirkusz, doktor, iskola, kántor, menta, mentor, múzsa, muzsika, palánta, páva, persze, pirula, pólus, porta, posta, praktikus, professzor, rózsza, taktus, sors, titulus, vers, viola, virtus stb. (Fludorovits 1937). A latin nyelvből nemcsak szavakat vettek át a magyarok, hanem nyelvtani formákat is. Efféle latinosságok közé tartozik többek között a többes szám jelének használata egyes számnevek után (pl. többek jelenlétében), tárgy használata némely ige állandó határozója helyett (pl. féli az Istent), az állítmányi jelző és értelmező (pl. egyezséget kötendő találkoztak), a szenvedő igeragozás (pl. közhírré tétetik), a feltételes mód idegenszerű alkalmazása (pl. könyörög, hogy méltatlan volna).

A magyar szókészletben rengeteg szláv jövevényszó fordul elő. Zömük (210) konkrét szláv nyelvhez nem köthető, szláv jövevényszó általában, van továbbá 80 déli szláv jövevényszó általában, 90 szerb és horvát jövevényszó,

30 szlovén jövevényszó, 45 nyugati szláv jövevényszó általában, 90 cseh és szlovák jövevényszó, valamint körülbelül 50 keleti szláv jövevényszó (Zaicz 2006, 971–973).

Német jövevényszavakból még valamennyivel több is van, mint szlávból. Mintegy 500 olyan német jövevényszó került a magyarba, amelyről nem lehet megállapítani, hogy a német nyelvterületnek melyik részéről származik. Bajor jövevényszóból körülbelül 130 van, az ausztriai német jövevényszavak száma 55, a felnémet jövevényszavaké pedig 60. Ezenkívül mintegy 15 egyéb német (középnémet, szász, erdélyi német stb.) jövevényszó is eljutott a magyarba (Zaicz 2006, 976–978).

Nemcsak az indoeurópai nyelvek hatottak a magyarra, hanem a magyar is hatott rájuk. Jelentős lexikai hatással volt a magyar a ruszinra, a szlovákra, a horvátra, a szerbre és a románra. A vendet (a szlovén nyelv regionális változatát) hangzásbeli hatás is érte (ö és ü). Pl. lük = hagyma (luk helyett). Az említett nyelvekre tett magyar hatás különösen a népnyelvben jut kifejezésre.

A bunyevácok és a ruszinok igen élénk és mélyreható kapcsolatban álltak a magyarokkal, erről tanúskodik az a jelenség, hogy számos bunyevác és ruszin ige a magyarból való. Igét viszonylag ritkán vesz át egy nyelv a másiktól. A bunyevác nyelvnek mintegy ötven magyar eredetű igéje van. A nyelvek közötti szókölcsonzés leginkább a főnevek körében jut kifejezésre.

A magyar ige a bunyevácba kerülve rendszerint megváltoztatja képzőjét: firkál – firkat, gurigál – gurigat, hancúrozik – hancurat se, kalapácsol – kalapačat, lófrál – lofrat, magyaráz – madžarat, pisál – pišat, sántít – šantat, sántikál – šantikát v. šantucat, tolmácsol – tolmačat, versel – versat, vásárol – vasarit stb. Gyakran egy új elemmel is kiegészül az ige: csutakol – čutakovat, filkózik – filkovat, gáncsol – gančovat, gazdálkodik – gazdovat, kormányoz – kormanjovat, korteskedik – kortešovat, lóg – logovat, ministrál – miništrovat, palántál – palantovat, pártol – partovat, pislog – pišlogovat, leszurkol – surkovat, slingel – šlingovat, tapsikol – tapšikovat, tromfol – tromfovat, virraszt – virastovat, voksol – vokšovat stb. Bizonyos esetekben az alaktani módosulás hangtanival is párosul. A magyar csíp igéből így lett čapat, illetve čapnit. A čapat jelentése a csipked igéjének felel meg, a čapnit viszont hasonló értelmet hordoz, mint a megcsíp, ill. a lecsíp (Molnár Csikós 2000).

Jelentéstani szempontból a bunyevác igék általában megfelelnek magyar eredetjüknek, olykor azonban más értelemben használják a szláv igét, mint ami a magyar jelentése. A madžarat 'homályosan, értelmetlenül beszél' jelentést fejez ki. A magyaráz viszont arra vonatkozik, aki szavakkal érthetővé igyekszik tenni valamit. A marvašit se értelme: 'tékozol/pöffeszkedik', nem pedig 'móká-

zik, bolondozik’, mint a marháskodik igének. A tolmačit ’magyaráz’ jelentésben szerepel, a magyar tolmácsol ige értelme viszont ’beszédet élőszóval más nyelvre fordít’. A versel ige olyan személyre utal, aki tényleg szaval, a versat ellenben olyan emberre, aki úgy beszél, mintha szavalna (Molnár Csikós 2000).

A következő ruszin igék is a magyarból valók: banovati (a magyar bán származéka, jelentése ’bánkódik’), csalovati (a magyar csal igéből, ’becsap, rászed’ értelmű), csufalovati (alapigéje a csúfol, ’gúnyolódik, csúfol’ jelentést fejez ki), faradlovati (’fáradozik, munkálkodik’, ’fáraszt, kimerít’, valószínűleg a fárad igéből alkották), felelevati (alapigéje a magyar felel, jelentése ’válaszol’), iszcsalovati (’becsap’, a megcsal mintájára), izrontovati (’tönkretesz’, ’lerombol’, ’megszeg’, mintája a magyar ront), keltovati (a magyar költ szóra vezethető vissza, egyrészt ’elkölt’ az értelme, másrészt ’ajándékoz, adományoz, áldoz’), mulatovati (a mulat igéből, szórakozásra vonatkozik). Amint tapasztalhatjuk, a magyar eredetű ruszin igék némelyike több jelentésben is él, tehát viszonylag fontos eleme a nyelvhasználatnak. A magyar igeekötős igék átvételekor általában csak az alapigét veszik át, az igeekötőt lefordítják. Olykor viszont igeekötő nélküli magyar ige ruszin megfelelője is prefixumos lesz: izforkotati (forog). Érdekes, hogy a ruszinban több tartós jelentésű magyar ige mozzanatossá válik. Például: gyalazovati (megszégyenít), nyarovati (elnyer), rontovati (megront), szerzovati (megszerez), kimlevati (kikémelel, felderít) stb. (Molnár Csikós 2001).

Érdekességként meg lehet említeni, hogy a magyarországi latinban magyar eredetű szavak is használatban voltak, nevezetesen a jobagio és a birsagium: jobagio < jobbágy < jobbadja (’valaminek jobbik része’) birsagium < bírság (’ítélet’, már a HB.-ben előfordul ebben a jelentésben). Az igazságszolgáltatás jellegzetes magyar műszavai (perel, vádol, panasz, patvar, pecsét, poroszló, tömlöc, zálog stb.) viszont ósláv eredetűek (Balázs 1980, 341–362).

Uráli–indoeurópai kapcsolat

Genetikailag a magyar uráli nyelv, a finnugor nyelvcsaládba tartozik, areális szempontból viszont európai nyelvnek is tekinthető, ugyanis mai arculata az indoeurópai nyelvekkel való folytonos kapcsolata nyomán formálódott. Areális tipológiai szempontból a magyar nyelv a dunai nyelvszövetség tagjai közé sorolható annak alapján, hogy különféle nyelvi szinteken kifejezésre jutnak felvett indoeurópai vonásai (Décsy 1973, Fodor 1984). A dunai nyelvszövetség tagjainak homogenizálódását a közös latin művelődéstörténeti örökség alapozta meg, ebben a folyamatban fontos szerepet töltöttek be a német nyelvváltozatok

(főleg a bajor-osztrák) és a térségben élő szláv nyelvek. Ezekből elsősorban lexikai elemeket vett át és tükrözött, frazeológiát utánzott a magyar, de nyelvtani szerkezeteket is kölcsönzött, és olykor hangzását is idomította hozzájuk.

Az areális nyelvészet arra a felismerésre alapozza megállapításait, hogy a nyelvek közti kölcsönhatás során hasonló vagy azonos rendszerbeli sajátosságok keletkezhetnek, sőt olykor a genetikus kapcsolatokat meghaladó egyezések is létrejönnek. A nyelvek közötti tartós kapcsolat révén közös nyelvi jegyek alakulnak ki, és a nyelvek közti hasonlóságok és azonosságok alapján nyelvsvövetség jöhet létre (Balázs 1983, 7).

Azok a közös jegyek, amelyek alapján nyelvsvövetségek jönnek létre, különböző nyelvi szinteken jelentkezők (hangtani, szókészleti és frazeológiai, alaktani és mondattani). Az areális nyelvészet művelői (Henrik Becker, Décsy Gyula, Balázs János, Pusztay János, Vladimír Skalička stb.) szerint a magyar nyelv az ún. dunai nyelvsvövetségbe sorolható a cseh, a szlovák, a szerb, a horvát, a szlovén és (Pusztay 2003 szerint) a német nyelvvel együtt. A számos rokon vonás ellenére arra is fel kell hívnunk a figyelmet, hogy a nyelvsvövetség tagjai közül csak a magyar az agglutináló, a többi flektáló (Molnár Csikós 1997, 360).

A dunai nyelvsvövetségbeli sajátosságok közt megemlíthető többek között a magánhangzók mennyiségi korrelációja, a palatális hangok (ny, j, gy, ty) megléte, az affrikáták előfordulása, a stabil szóhangsúly (a németet kivéve), a szintetikus névszóragozás (előjárószók használata helyett), valamint a különböző szókészletbeli átfedések (Skalička 1968).

A magyar szókészlet bizonyos mértékű európaivá válása során a környező nyelvekből átvett, hangtani és alaktani szempontból idomult elemek némelyike időközben tipikusan magyar reáliává vált. A kifli esetét említhetjük példaként. A bajor-osztrák Kipfel szóból jött létre annak idején a magyar kifli. Manapság Ausztriában inkább a Hörnchen ('szarvacska') megnevezés járja, ennek korabeli magyar tükörfordításos megfelelőjét, a szarvast mi már nem használjuk ennek a péksüteménynek a megnevezésére (Szűcs 2013, 228).

A magyar nyelv rendszerében sajátos módon ötvöződnek a hagyományos elemek és az indoeurópai minták. Hagyományos a melléknévi igeneves szerkezet, vele szemben indoeurópainak számít a jelzői értékű hátravetett határozó (pl. a városba való érkezése > < érkezése a városba). A hátravetett határozó címben nem okoz megértési nehézséget (pl. Levél a hitveshez), a mondatba való beilleszkedése viszont már nem mindig egyértelmű. Mondhatjuk például, hogy Megérkezett a levél a hitveshez, de a Nem találtam a levelet a hitveshez már furcsán hangzik. A Találkozott egy fiúval az utcából mondat helyett

megfelelőbb a Találkozott egy utcabeli fiúval, valamint a Nem érti a feliratot a falon mondatot is célszerű átfogalmaznunk: Nem érti a falon levő feliratot (Molnár Csikós 1980, 61–62).

Indoeurópai hatásra használnak a magyarul beszélők vonatkozó mondatot jelzős szerkezet helyett: Itt van a kutya, amelyik harap. > Itt van a harapós kutya. A vonatkozó mondattal való fogalmazás nem szándékolt időviszonyok felkeltését is okozhatja. Pl. A gépkocsi elütötte a gyalogost, aki könnyebb sérüléseket szenvedett. Azt hihetnénk, hogy már előzőleg sérült ember került a gépkocsi elé, ezért inkább mellérendelt mondatos megfogalmazás felel meg a hagyományos gondolkodásnak: A gépkocsi elütötte a gyalogost, és az könnyebb sérüléseket szenvedett (Molnár Csikós 1980, 71–72).

A magyar nyelv azzal is közelebb került a térség nyelveihez, hogy a jövő idő kifejezésére körülírásos formát kezdett el használni (menend > menni fog). A klasszikus latin még szintetikusán fejezte ki az egyszerű jövő időt, a vulgáris latin viszont körülírást használt. Ezt utánozták a magyarok (Balázs 1983, 100–101).

A XIX. első felében még élt az -and, -end jeles jövő idő. Madách Imre *Az ember tragédiájában* többször is használja: „Portested is széthulland így, igaz, / De száz alakban újjólag felelsz” (Madách 2005, 28). „Egy ábrándkép nem csábítandja-e el?” (Madách 2005, 60); „...új vért hozand / Az elsilányult, megfogyott erekbe” (Madách 2005, 71); „Hiu törekvés. Mert egyént sosem / Hozandsz érvényre a kor ellenében” (Madách 2005, 83); „Oh, jő-e kor, mely e rideg közönyt / Leolvasztandja?” (Madách 2005, 107); „Tudatlanság álland mellette őrt” (Madách 2005, 202); „Önnek hajói már ma itt leendnek...” (Madách 2005, 147) stb.

A németben és a szláv nyelvekben is segédigével alakult futurumok jöttek létre. Például: ich werde gehen (németül), ja ћy ићи (szerbül), ja ću ići (horvátul), chystám se jít (csehül), chystám sa íst’ (szlovákul) stb. Hogy miért tetszett meg a közép-európai nyelveken beszélőknek a menni fogok féle körülírásos jövő idő, azt ma már nehéz lenne megállapítani.

A ható igealak helyettesítése a tud ige és a főnévi igenév kapcsolatával szintén indoeurópai hatásról tanúskodik. Pl. megnézheti > meg tudja nézni. Ez a jelenség különösen az utóbbi időben kezdett elharapózni. A budapestiek szóhasználatára nyomán más magyarországi városok beszélőinek körében is terjed. Íme néhány példa a tavalyi dunaújvárosi OTDK-fórum titkárságának körleveléből: a Gutenberg közre fordulva (jobbra) be tudnak állni a Főiskola területén található parkolóba (beállhatnak) – A csatolva megküldött térkép a Főiskola parkolójának megközelítésében tud segíteni (segíthet) – Parkolni a

Főiskola területén tudnak térítésmentesen, a térképen „P” betűvel jelölt helyeken (parkolhatnak) – A regisztrációt követően tudja elfoglalni a szállását a kollégiumban (foglalhatja el) – Ahogyan azt a meghívó levelünkben is jeleztük, szállást a Főiskola Kollégiumában tudunk Önnek biztosítani (biztosíthatunk) – Ahhoz, hogy a szállását elfoglalhassa, először regisztrálnia szükséges, amit a Főiskola „A” épületében fog tudni megtenni (tehet meg) – A szállást a helyszínre érkezést követően tudja elfoglalni (foglalhatja el).

A magyar nyelvnek és az indoeurópai nyelveknek a kapcsolatát etnikai szempontok is befolyásolták. Arról van szó, hogy az évszázadok során a magyar nyelvet sok asszimilálódott német és szláv sajátította el (Szvatkó 1938). Nyelvcserejük különféle interferenciajelenségekkel járt együtt, a magyar nyelvet olykor korábbi anyanyelvük szokásainak megfelelően használták. Utódaik magyar nyelvhasználatában különböző mértékben kifejezésre jutnak indoeurópai vonások. Ezek a kiejtéstől kezdve a mondatszerkesztésig terjedhetnek, és nagyjából hasonlóak azokhoz, amelyek a magyar nyelvet napjainkban tanulók beszédében jelentkeznek. Bárczi Géza írja:

A pesti ember nyelvében található idegen szavak, valamint főképpen a magyar nyelvszokással ellenkező s így bántó, idegen, német fordulatoknak szó szerint való magyarra fordításai nagyrészt abban lelik magyarázatukat, hogy a gyorsan magyarosodó főváros német eredetű, anyanyelvű és műveltségű lakossága, továbbá a betelepült s túlnyomóan ugyancsak német anyanyelvű zsidóság a magyar nyelvet csak fokozatosan tanulta meg, s hiányos nyelvtudása a német mondat formájában megfogalmazott gondolatot sokszor nem tudta megfelelő magyar formába önteni (Bárczi 1932, 1).

Annak ellenére, hogy a magyar nyelv folyamatos kapcsolatban volt indoeurópai nyelvekkel, és hogy indoeurópaiak is tömegesen sajátították el az évszázadok során, nem adta fel alapvető uráli sajátosságait. Areálisan közeledett, alkalmazkodott ugyan az indoeurópai nyelvekhez, sok latin–görög műveltségsszóval és egyéb indoeurópai lexémával egészítette ki szóállományát, de nem mind maradt használatban. A magyar nyelv introvertált (befelé forduló) szemléletének megfelelően az indoeurópai szavak és szókapcsolatok jelentős részét belső keletkezésű elemmel helyettesítette. A magyar nyelv szerkezetét ért indoeurópai hatások nem mindig vezettek mélyreható változásokhoz. Összességükben nem került sor olyan mérvű szerkezeti módosulásokra, hogy miattuk a magyar nyelv kénytelen lett volna feladni uráli sajátosságait, és indoeurópaivá vált volna. A magyar nyelvet csupán areálisan lehet európainak minősíteni.

Irodalom

- Balázs János. 1980. *Magyar deákság. Anyanyelvünk és az európai nyelvi modell.* Budapest: Magvető Kiadó.
- Balázs János. 1983. Az areális nyelvészeti kutatások története, módszerei és főbb eredményei. In *Areális nyelvészeti tanulmányok.* 7–112. Budapest: Tankönyvkiadó Vállalat.
- Bárczi Géza. 1932. *A „pesti nyelv”.* Budapest: Magyar Nyelvtudományi Társaság.
- Décsy Gyula. 1973. *Die linguistische Struktur Europas. Vergangenheit – Gegenwart – Zukunft.* Wiesbaden: Harrassowitz.
- Fludorovits Jolán. 1937. *A magyar nyelv latin jövevényszavai.* Budapest: Magyar Tudományos Akadémia.
- Fodor István. 1984. Van-e a Dunatájnak egységes nyelvi alkata? *Magyar Nyelv* 80 (1–2): 36–47, 177–186.
- Györffy István. 1939. *A néphagyomány és a nemzeti művelődés.* Budapest: Egyetemi Néprajzi Intézet.
- Kálmán Béla. 1981. A magyar nyelv európaisága. *Magyar Nyelv* 77 (2): 129–136.
- László Gyula. 1978. *A „kettős honfoglalás”.* Budapest: Magvető Könyvkiadó.
- Madách Imre. 2005. *Az ember tragédiája.* Szentendre: Mercator Stúdió.
- Molnár Csikós László. 1980. A jelzői értékű hátravetett határozós, a vonatkozó és a melléknévi igeneves szerkezetek használata a jugoszláviai magyar köznyelvben. Újvidék: *Hungarológiai Közlemények* 12 (44): 59–87.
- Molnár Csikós László. 1997. Mennyire vált európaivá a magyar nyelv? *Híd* 61 (5): 358–366.
- Molnár Csikós László. 2000. *Magyar eredetű igék a bunyevácok nyelvében.* Újvidéki Rádió, Nyelvművelő jegyzetek, december 2.
- Molnár Csikós László. 2001. *Magyar igék a kárpátukránban.* Újvidéki Rádió, Nyelvművelő jegyzetek, február 17.
- Pusztay János. 2003. *Közép-Európa: nyelvi konvergenciátáj. Fejezetek a nyelvi egységülés vizsgálatához.* Szombathely: Dissertationes Savariensis 30.
- Skalička, Vladimír. 1968. Zum Problem des Donausprachbunde. *Ural-altäische Jahrbücher* 40: 3–9.
- Szűcs Tibor. 2013. A magyar nyelv és kultúra areális helye Európában, *Hungarológiai Évkönyv* 14: 226–234.
- Szvatkó Pál. 1938. Indogermán magyarok. *Apolló* 4 (1–2): 7–34.
- Zaicz Gábor, főszerk. 2006. *Etimológiai szótár. Magyar szavak és toldalékok eredete.* Budapest: Tinta Kiadó.

AREAL EUROPEANNESS OF THE HUNGARIAN LANGUAGE

At the time of the conquest of their homeland in the Carpathian Basin the Hungarian speaking community settled among people speaking Indo-European languages. In order to survive, Hungarian had to adjust so as to align with the Indo-European languages. It adopted a great number of words from Latin, German and Slavic languages. It was not only the Indo-European languages which influenced Hungarian but Hungarian also had an impact on them. It had a particularly strong influence on Bunjevac and Rusyn (Ruthenian). Hungarian can be classified among the Danubian language alliance from the areal typological perspective, since it has been shaped in a continuous relationship with the Indo-European languages. The system of the Hungarian language combines its traditional elements with Indo-European patterns. Appositional adverbs with an attributive function and relative clauses with attributive function are considered to be Indo-European patterns. Futurity by circumlocution and the replacement of the potential or permission form expressed by the suffix *-hat/-het* by the verb *tud* (may/can) and the infinitive, are also evidence of Indo-European influence. The relationship between Hungarian and the Indo-European languages was also affected by the fact that due to assimilation, many speakers of German and Slavic origin acquired the Hungarian language. Indo-European influences on the structure of Hungarian were not as substantial as to turn Hungarian into an Indo-European language.

Keywords: areal linguistics, Indo-European languages, lexical elements.

AREALNI EVROPEIZAM MAĐARSKOG JEZIKA

Zajednica govornika mađarskog jezika je dolaskom na Panonsku niziju dospela među narode koji govore indoevropskim jezicima. U interesu svoga opstanka mađarski jezik je morao da se prilagođava indoevropskim jezicima. On je masovno preuzeo latinske, nemačke i slovenske reči. Nisu samo indoevropski jezici uticali na mađarski jezik nego je i mađarski imao uticaja na njih. Naročito je bio jak njegov uticaj na bunjevački i na rusinski jezik. Sa aspekta arealne tipologije, mađarski jezik se može svrstati među članove dunavskog jezičkog saveza. On je svoj karakter formirao prema stalnim vezama sa indoevropskim jezicima. U sistemu mađarskog jezika na svojstven način se prepliću tradicionalni elementi i indoevropski obrasci. Kao indoevropski obrasci tretiraju se priloške odredbe u funkciji atributa i relativne rečenice koje zamenjuju attribute. Takođe indoevropski uticaj pokazuje upotreba opisnog oblika za izražavanje budućeg vremena i zamenjivanje glagola sa nastavkom *-hat, -het* sa glagolom *tud* i infinitiva. Na vezu mađarskog jezika i indoevropskih jezika uticala je i činjenica da su mađarski jezik usvojili i mnogi asimilovani Nemci i Sloveni. Indoevropski uticaji

na sistem mađarskog jezika ipak nisu bili toliko veliki da bi se zbog njih taj jezik promenio u indoevropski.

Ključne reči: arealna lingvistika, mađarski jezik, indoevropski jezici, leksičke jedinice, jezičke strukture.

A kézirat leadásának ideje: 2015. jan. 13.

Közlésre elfogadva: 2015. márc. 10.